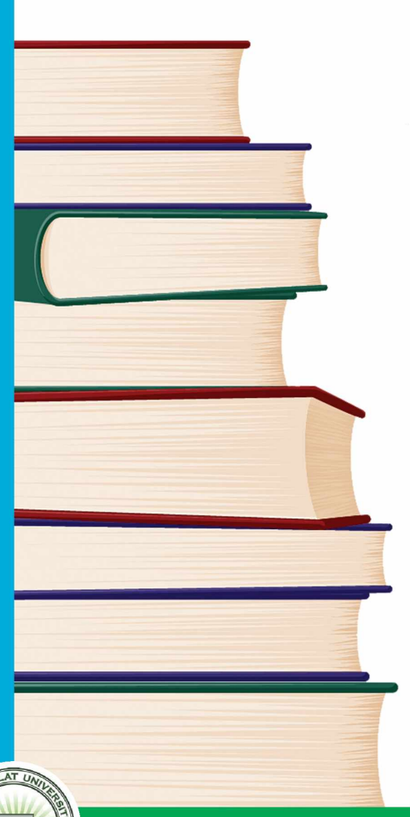
ISSN: 2181-1741 (print)
ISNN: 2181-1725 (online)
2024 / № 9

FILOLOGIK TADQIQOTLAR:
TIL
ADABIYOT
TA'LIM

Philological research:
LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

Филологические исследования:
ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

pholologicalresearch.uz

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA’LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2024/ № 9

Termiz – 2024

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020-yil 19-oktyabrda 1122 raqami bilan ro‘yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko‘chirma va ma’lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko‘chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 28.09.2024
Qog‘oz bichimi: 70x85
Bosma tabog‘i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog‘ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko‘chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko‘chasi, 43.
Telefon: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz
Rasmiy sayt:
https://journaltersu.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV,
iqtisod fanlari doktori, professor

TAHRIR HAY’ATI:

Bekpo‘lat Umurqulov, *filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o‘rinbosari)*
Shoxista Maxmaraimova, *filologiya fanlari doktori, professor (mas’ul muharrir)*
O‘ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Normat Yo‘ldoshev, f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)
Asqar Eshmo‘minov, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.f.d., dotsent, (PhD) (O‘zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Ahad Shukurov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Gulchehra Begmatova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Nargis Qurbonazarova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Sherzod Turdiqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Zaynura Qodirova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Humayun Nadim Muhammad, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To‘raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 28.09.2024
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать: Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт:
https://journaltersu.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ, доктор экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)
Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)
Урал Холияров, ф.ф.ф.д. (PhD), доцент (Узбекистан)
Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)
Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)
Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)
Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нормат Юлдашев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Бобоназар Муртазаев, ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Аскар Эшмуминов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Зафар Умуркулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Ахад Шукуров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Абдумурод Арслонов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Сирожиддин Турдимуродов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Гульчехра Бегматова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Наргис Курбаназарова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Муяссар Холова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Шерзад Турдикулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Зайнура Кадирова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хумаюн Надим Мухаммад, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 28.09.2024
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43,
Termez city.
Phone: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
https://journaltersu.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV, doctor of economic sciences, professor

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, PhD (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, PhD (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, PhD (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, PhD (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, PhD (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, PhD (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, PhD (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, PhD (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, PhD (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, PhD (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, PhD (Uzbekistan)
Sherzod Turdikulov, PhD (Uzbekistan)
Zaynura Kadirova, PhD (Uzbekistan)
Humayun Nadim Muhammad, PhD (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

МУНДАРИЖА

TILSHUNOSLIK

ЛУТФУЛЛАЕВА ДУРДОНА
Тилшуносликда миллат ассоциатив портретини аниқлаш методикаси..... 7

IBRAGIMOV JAVLON YORMATOVICH
Nutqiy sistema lisoniy imkoniyatlar voqelanishi ko‘zgusida..... 12

BABAXANOVA DILAROM AXMATXANOVNA
Uslub atamasining kelib chiqishi va uning til
taraqqiyotidagi turli davrlarda qo‘llanishi..... 15

XUJAMKULOVA MAXBUBA BOBONAZAROVNA
Darak gaplarda nutqiy akt tushunchasi 19

ABDULLAYEV DAVRONBEK
Lingvistik talqinda leksik ma’no o‘zgaruvi badiiy
nutqning daraja vositasi sifatida 22

ERGASHEVA DILRABO ALLANAZAROVNA
Odil Yoqubov asarlarida ruhiy holat so‘zlari va ularning
olam obrazini shakllantirishdagi ahamiyati 25

KADIROVA ZAYNURA ZAYNIDINOVNA
Filologik terminologiyaning mohiyati va xususiyatlari 30

НОРБОЕВА ДИЛАФРЎЗ ЖУМАҚУЛОВНА
Соҳавий терминлар ва уларнинг тил хусусиятлари 36

ISMOILOVA MAMLAKAT QURBONOVNA
Ijtimoiy tarmoq marketingi terminlarining o‘rganilish tarixi 39

MENGLIYEVA MUNIRA
Aspektual ma’no ifodalovchi leksemalarning ingliz izohli
lug‘atlaridagi talqinini takomillashtirish yo‘llari 42

МАМАСОЛИЕВ ИЛХАМ УБАЙДУЛЛАЕВИЧ
Приспособление иностранной лексики в русском языке
на основе материалов русскоязычных СМИ Узбекистана 46

МУНДАРИЖА

XODJIYEV YUSUF NORQULOVICH
O‘zbek tilida “ona” konsepti misolida “oilaparvarlik” xarakterining ifodalanishi 50

ALIMBEKOVA MAVJUDA XALIMJON QIZI
Fitrat korpusi lemmalarini avtomatik aniqlashda yuzaga kelgan muammolar 56

ADABIYOTSHUNOSLIK

КАДИРОВА ОЛИЯ ХАМЕДОВНА
Понятие и особенности литературного цикла 59

ТУРСУНОВА НАСИБА
Мотам маросими ва иримлар талқинига доир 63

DAVLATOVA SHAHNOZA MUHAMMADIYEVNA
Jahon adabiyotida yurisprudensiya va sud
jarayonlari badiiy talqin etilgan asarlar tahlili 67

TANGIROV RO‘ZIBOY
Shukur Xolmirzayev hikoyalarida o‘zbek xarakterining badiiy ifodasi 69

QURBONOVA SARVINOZ GULBOYEVNA
Nodim Namangoniyning Qo‘qon adabiy muhitidagi o‘rni 73

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2024; 9
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

FILOLOGIK TERMINOLOGIYANING MOHIYATI VA XUSUSIYATLARI

Kadirova Zaynura Zaynidinovna,
Termiz davlat universiteti o'zbek tili va adabiyoti kafedrasi dotsenti

Filologik terminologiya (FT) filologiya faniga tegishli maxsus atamalar tizimini ifodalaydi. Ushbu terminlar tilshunoslik, adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, madaniyatshunoslik, va boshqa sohalar bilan bog'liq ilmiy tushunchalarni aniq va tushunarli qilib ifodalash uchun xizmat qiladi. FT tizimi zamonaviy ilm-fan rivojlanishi jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi, chunki u ilmiy tadqiqotlarni, o'quv jarayonlarini, va ilmiy kommunikatsiyani tashkil qilishda asosiy vosita hisoblanadi[1]. Filologik terminlar, odatda, o'ziga xos leksik-semantik xususiyatlarga ega. Ular, ko'pincha, qadimgi tillar, jumladan, lotin va yunon tillaridan kirib kelgan bo'lib, ilmiy sohada keng qo'llaniladigan so'zlardan tashkil topadi. Bu atamalar filologik fanlarning rivojlanishi jarayonida shakllanib, rivojlanib borgan. Terminologiyaning shakllanishi va rivojlanishi tarixiy jarayon bo'lib, yangi ilmiy tushunchalar va kashfiyotlar bilan boyib boradi. Shu sababli, FT o'zining zamonaviy shaklini faqat ilm-fan taraqqiyoti jarayonida qo'lga kiritgan.

Tarixiy rivojlanishda FTning asosiy bosqichlari mavjud bo'lib, o'rta asrlarda lotin tilining keng qo'llanilishi natijasida ko'plab filologik terminlar aynan shu tilda yaratilgan. Keyinchalik, Yevropa mamlakatlarida milliy tillarning rivojlanishi bilan ushbu terminlar milliy tillarga tarjima qilingan va yangi terminlar yaratish jarayoni boshlanib ketgan. Bugungi kunda esa FT global va interaktiv xarakterga ega bo'lib, u internet, elektron lug'atlar, va terminologik korpuslar orqali keng tarqalmoqda[2].

FTning zamonaviy tendensiyalari ham dolzarbdir. Masalan, globalizatsiya va raqamli texnologiyalarning rivojlanishi bilan filologik terminlar ham zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiya qilinmoqda. Bu jarayon yangi terminlar yaratish, ularni umumiy foydalanish uchun kiritish va ularning aniq va izchil tushuntirishlarini ta'minlash imkonini beradi. Terminologiya fani zamonaviy davrda ko'plab yangi yo'nalishlarga ega bo'lib, ularning qamrov doirasi kengayib bormoqda. FT tizimida terminlar turlari va tasnifi muhim o'rin tutadi. Filologik terminlar umumiy va maxsus turlarga ajratiladi. Umumiy terminlar filologiya fanining umumiy tushunchalarini ifodalaydi, masalan, «morfologiya», «sintaksis», «fonetika» kabi atamalar. Maxsus terminlar esa muayyan ilmiy soha yoki yo'nalish bilan bog'liq tushunchalarni ifodalaydi, masalan, «fonotaktika», «proklitika», «anakolut» kabi atamalar. Bu tasnif terminologiyaning tadqiqot va o'quv jarayonlarida aniq va tushunarli bo'lishini ta'minlaydi[3].

FTni korpusga kiritish nazariy masalalari ham diqqatga sazovordir. Korpus lingvistikasida terminlarni to'g'ri kiritish va tahlil qilish katta ahamiyatga ega. Bu jarayon ilmiy asoslangan va to'g'ri tanlangan metodlar yordamida amalga oshirilishi kerak. Terminlarni korpusga kiritishda ularning leksik-semantik xususiyatlari, grammatika va stilistik aloqalari hisobga olinadi[4]. Shuningdek, terminlar korpusda o'zining kontekstual ishlatilishini saqlab qolishi uchun maxsus yondashuvlar va texnologiyalar qo'llaniladi. O'zbek tilining leksik-semantik tuzilishi ham FT uchun muhim ahamiyatga ega. Bu tilning leksik-semantik maydonlari va ularning o'zaro aloqalari tilda semantik ma'nolarni ifodalashda muhim rol o'ynaydi. O'zbek tilida sinonimlar, antonimlar, va giperonimlar kabi semantik aloqalar tarmog'i keng rivojlangan. Bu tarmoqning o'rganilishi filologik terminologiyaning mazmunli va boy bo'lishini ta'minlaydi. Shuningdek, leksik-semantik tuzilish tilda yangi so'zlarning shakllanishi va rivojlanishida muhim omil hisoblanadi.

O'zbek tilidagi FTning xususiyatlari va ishlatilishi haqida gapirganda, ularning lingvistik va stilistik xususiyatlari muhim ahamiyatga ega. Bu terminlar o'zbek tilining leksik va grammatik tuzilishiga mos ravishda shakllangan. Shuningdek, ularning stilistik ma'nolari ham ko'p hollarda ilmiy va amaliy maqsadlar uchun muhimdir. O'zbek tilidagi FTning ish-

[1] Aliqulova M. Filologiya Terminlari: Nazariya va Amaliyot. Fan va Texnologiya Nashriyoti, Toshkent, 2018. – B. 28.

[2] Cabre M. Teresa. Terminology: Theory, Methods, and Applications. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, 1999. – P 149.

[3] Hartmann R. R. K. Teaching and Researching Lexicography. Pearson Education, Harlow, 2001. – P 96

[4] Muminov B. O'zbek tilining zamonaviy leksikologiyasi. Fan va Texnologiya Nashriyoti, Toshkent, 2019. –B. 160.

latilishi, asosan, ilmiy adabiyotlar, darsliklar, va ilmiy maqolalarda kuzatiladi. FTni o‘zbek tili korpusida tadqiq qilish ham zamonaviy lingvistika uchun muhim yo‘nalishdir[1]. Bu jarayon terminlarning semantik va sintaktik aloqalarini, ularning kontekstual ishlatilishini chuqur o‘rganish imkonini beradi. Shuningdek, terminlarni tadqiq qilish jarayonida ularning korpusdagi o‘zaro aloqalari va boshqa til birliklari bilan bog‘liqligi ham tahlil qilinadi. Bu tadqiqotlar filologik terminologiyaning yanada rivojlanishiga va ilmiy izlanishlarga katta hissa qo‘shadi.

Filologik terminlar bazasini yaratish metodlari ham dolzarb masaladir. Ushbu bazani yaratish jarayoni maxsus texnologiyalar va dasturlar yordamida amalga oshiriladi. Bu jarayonda terminlar yig‘iladi, tizimlashtiriladi va korpusda ularning to‘g‘ri joylashuvi ta’minlanadi. Baza yaratishda leksik-semantik aloqalar, grammatik xususiyatlar va stilistik ma’nolar hisobga olinadi[2]. Shu tariqa, terminologik baza o‘zbek tili ilmiy tadqiqotlari uchun qulay va samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi. Filologik terminlar til, adabiyot, va madaniyatshunoslik kabi filologiya fanlariga oid maxsus atamalar tizimini ifodalaydi. Ushbu terminlar ilmiy tushunchalarni aniq va tushunarli qilib ifodalash uchun mo‘ljallangan. Filologik terminologiyaning asosiy xususiyatlari ularning maxsusligi, sistemaliligi, barqarorligi, va tarixiy rivojlanish jarayoniga bog‘liqligidir. Bu xususiyatlar terminologiyaning filologik fanlar doirasida samarali ishlatilishini ta’minlaydi[3].

1. Maxsuslik. Filologik terminlar, avvalo, maxsuslik xususiyatiga ega. Boshqacha aytganda, har bir filologik termin muayyan ilmiy tushunchani aniq belgilab beradi va keng omma tushunchasidan farqli ravishda ilmiy maqsadlar uchun xizmat qiladi. Misol uchun, “morfologiya” termini tilshunoslikda so‘zning tuzilishi va grammatik shakllarini o‘rganish bilan bog‘liq ilmiy tushunchani ifodalaydi. Bu terminning maxsusligi shundaki, u umumiy nutqda emas, balki aynan tilshunoslik sohasida qo‘llaniladi. Bu terminlar ilmiy doiralarda ishlatiladigan so‘zlar bo‘lib, ko‘pincha umumiy nutq so‘zlaridan farq qiladi.

2. Sistemalilik. Filologik terminlar sistemalilik xususiyatiga ham ega. Bu ularning filologik fanlar doirasida izchil tizimda joylashishini anglatadi. Har bir termin ilmiy tushunchalar tizimida o‘z o‘rniga ega bo‘lib, boshqa terminlar bilan uzviy aloqada bo‘ladi. Masalan, «fonetika», «fonologiya», va «morfonologiya» kabi terminlar bir-biri bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, tilshunoslik sohasidagi ma’lum bir bilimlar tizimini tashkil qiladi. Sistemalilik filologik terminologiyaning tushunarli va izchil bo‘lishini ta’minlaydi.

3. Barqarorlik. FTning barqarorligi ularning uzoq muddat davomida o‘zgarmasligi bilan bog‘liqdir. Bu xususiyat terminlarni ilmiy sohada uzluksiz va bir xil ma’noda ishlatilishini ta’minlaydi. Barqarorlik terminologiyada aniq ma’noni saqlab qolish va ilmiy izchillikni ta’minlash uchun zarur. Bu, ayniqsa, darsliklar, ilmiy maqolalar, va lug‘atlar kabi ilmiy adabiyotlarda muhim hisoblanadi. Masalan, “sintaksis” termini tilshunoslikda asrlar davomida bir xil ma’noda qo‘llanib kelgan va bu uning barqarorlik xususiyatini ko‘rsatadi.

4. Tarixiy rivojlanish. FTlar tarixiy rivojlanish jarayoniga bog‘liqdir. Ular o‘zining kelib chiqishi va shakllanishida ma’lum tarixiy bosqichlarni bosib o‘tadi. Misol uchun, ko‘plab filologik terminlar lotin va yunon tillaridan kirib kelgan bo‘lib, ilmiy tilning rivojlanishi jarayonida o‘zining zamonaviy shakliga ega bo‘lgan. Tarixiy rivojlanish jarayonida terminlarning ma’nolari kengayib borishi yoki yangi ilmiy tushunchalarni ifodalash uchun yangi terminlar paydo bo‘lishi mumkin. Bu jarayon terminlarning zamonaviy ilmiy talablar va tadqiqotlar bilan moslashishini ta’minlaydi.

5. Kontekstga bog‘liqlik. FTning yana bir muhim xususiyati ularning kontekstga bog‘liqligidir. Terminlar ma’nosi ko‘pincha u ishlatiladigan kontekstga bog‘liq bo‘lib, ilmiy tushunchaning to‘liq tushunilishi uchun kontekstning o‘rni muhimdir. Masalan, «metafora» termini adabiyotshunoslikda va tilshunoslikda turli xil kontekstlarda qo‘llanilishi mumkin. Adabiyotshunoslikda u badiiy asarda obrazli ifoda sifatida qo‘llansa, tilshunoslikda esa u til birliklarining ma’no ko‘chish jarayoni sifatida tushuniladi. Shuning uchun filologik terminlar kontekstual aniqlik va moslik bilan birga qo‘llaniladi.

6. Ko‘p ma’nolilik va polisemantiklik. Filologik terminlar ko‘pincha ko‘p ma’nolilikka ega bo‘lib, ularning polisemantik xususiyatlari ilmiy tushunchalarning chuqur va keng qamrovli tahlilini ta’minlaydi. Bitta termin turli fanlarda yoki ilmiy yo‘nalishlarda turli xil ma’nolarni ifodalashi mumkin. Misol uchun, «diskurs» termini tilshunoslikda nutq va muloqot jarayoni sifatida tushunilsa, madaniyatshunoslikda esa u madaniy hodisalarni anglatishi mumkin. Bu xususiyat FTning moslashuvchanligini va ilmiy sohalardagi xilma-xillikni ko‘rsatadi.

[1] Aliqulova M. Filologiya Terminlari: Nazariya va Amaliyot. Fan va Texnologiya Nashriyoti, Toshkent, 2018. –B. 201.

[2] Bloomfield Leonard. Language. University of Chicago Press, Chicago, 1933. –P. 328.

[3] Sager Juan C. A Practical Course in Terminology Processing. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, 1990. – P. 153.

Ushbu xususiyatlar filologik terminologiyaning ilmiy sohada samarali ishlatilishini ta'minlaydi va ularning aniq, izchil, va barqaror bo'lishiga yordam beradi. Filologik terminlar ilmiy kommunikatsiyaning asosi bo'lib, ularni to'g'ri tushunish va qo'llash filologiya fanlarida muvaffaqiyatli tadqiqotlar olib borish uchun zarurdir. FT ilm-fanning muhim qismi hisoblanib, uning o'ziga xos xususiyatlari va vazifalari mavjud. Bu terminologiya ilmiy muloqotda aniq, to'g'ri, va tushunarli bo'lishni ta'minlash uchun xizmat qiladi. FT nafaqat ilmiy tadqiqotlar va o'quv jarayonlarida, balki til, adabiyot, va madaniyatshunoslik kabi sohalarda chuqur tahlil va izlanishlarni olib borishda ham muhim ahamiyatga ega. Filologik terminologiyaning muhimligi haqida quyidagi dalillarni keltirish mumkin:

Ilmiy muloqotning aniq bo'lishi. Filologik terminologiyaning eng muhim funksiyalaridan biri ilmiy muloqotning aniq va tushunarli bo'lishini ta'minlashdir. Ilmiy tadqiqotlar jarayonida aniq va bir xil tushunchalarni ishlatish muhimdir, chunki bu ilmiy natijalarni tushunish va baholashda muhim rol o'ynaydi. Misol uchun, tilshunoslikda «sintaksis» termini so'zlar va so'z birikmalarining tuzilishi va ular o'rtasidagi munosabatlarni o'rganishga qaratilgan tushunchani anglatadi. Bu tushuncha, aniq terminologik tavsiflar orqali, butun dunyo bo'ylab ilmiy doiralarda to'g'ri qabul qilinadi va ishlatiladi.

Ilmiy tadqiqotlarni yengillashtirish. FT ilmiy tadqiqotlarning samaradorligini oshiradi. Bu, ayniqsa, adabiyotshunoslik, tilshunoslik, va madaniyatshunoslik kabi fanlarda ilmiy tadqiqotlar olib borishda muhimdir. Filologik terminlar ilmiy tushunchalarni aniq tavsiflash orqali tadqiqotchilarga kerakli ma'lumotlarni tezda topish va ulardan to'g'ri foydalanish imkonini beradi. Bu esa ilmiy izlanishlarning tezkor va samarali bo'lishiga yordam beradi. FT ilmiy bilimlarning kengayishi va tarqalishida ham muhim rol o'ynaydi.

Til va madaniyatshunoslik sohasidagi ahamiyati. FT til va madaniyatshunoslik sohasida ham muhim ahamiyatga ega. Til va madaniyatshunoslik fanlari bo'yicha tadqiqotlar olib borishda filologik terminlar yordamida ilmiy tushunchalar, madaniy hodisalar, va adabiy asarlar aniq va tushunarli qilib tavsiflanadi. Bu terminologiya til va madaniyatni o'rganish, tahlil qilish, va tushunishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Masalan, adabiyotshunoslikda «metafora» termini adabiy asarlardagi obrazli ifodalarni tahlil qilishda keng qo'llaniladi va bu jarayonda aniq tushunchalarni ifodalashda yordam beradi.

Ilmiy izchillikni ta'minlash. FT ilmiy izchillikni ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Ilmiy tadqiqotlar va o'quv jarayonlarida aniq va izchil tushunchalarning bo'lishi zarur, chunki bu ilmiy bilimlarning saqlanishi va kengayishida muhim ahamiyatga ega. Terminologiyaning izchilligi ilmiy tadqiqotlarda noto'g'ri tushunchalar va chalkashliklarning oldini olishga yordam beradi. Bu esa, o'z navbatida, ilmiy izlanishlarning aniqligi va ishonchliligini oshiradi.

Ilmiy adabiyotlarni yaratish va rivojlantirish. FT ilmiy adabiyotlarni yaratishda va rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Ilmiy lug'atlar, ensiklopediyalar, va ilmiy maqolalar kabi adabiyotlar filologik terminologiyani keng qo'llab, ilmiy tushunchalarni aniq va to'g'ri tavsiflashda yordam beradi. Bu adabiyotlar orqali ilmiy bilimlar keng tarqaladi va o'quvchilar, tadqiqotchilar, va ilmiy xodimlar uchun muhim manba hisoblanadi. Shu sababli, filologik terminologiyaning ilmiy adabiyotlarda to'g'ri ishlatilishi ilmiy izlanishlar va ta'lim jarayonlarida katta ahamiyatga ega. FT ilmiy fanlarning muhim qismi bo'lib, uning aniq, izchil, va tushunarli bo'lishi ilmiy muloqot, tadqiqotlar, va o'quv jarayonlarining samarali va ishonchli bo'lishini ta'minlaydi[1]. Terminologiyaning ilmiy izchillikni ta'minlashi, ilmiy tadqiqotlarni yengillashtirishi, va ilmiy adabiyotlarni rivojlantirishdagi roli uni ilm-fanning ajralmas qismiga aylantiradi.

Filologik terminlar va boshqa fan sohalaridagi terminlar o'rtasidagi farqlar ko'plab jihatlarda o'z aksini topadi. Filologik terminlar ko'proq til, adabiyot, madaniyat, va tarix kabi insoniyatning ijtimoiy, madaniy va intellektual faoliyatiga bog'liq tushunchalarni ifodalash uchun ishlatiladi[2]. Boshqa fan sohalaridagi terminlar esa, ko'pincha, texnik, ilmiy, yoki tabiiy jarayonlarni ifodalash uchun qo'llaniladi. Quyida filologik terminlar va boshqa fan sohalaridagi terminlarning asosiy farqlari batafsil bayon qilinadi.

Ijtimoiy va madaniy jihatlarga bog'liqlik. Filologik terminlar insoniyatning madaniy va ijtimoiy hayotiga bevosita bog'liq bo'lib, bu ularni boshqa fan sohalaridagi terminlardan ajratib turadi. Masalan, «matn» yoki «metafora» kabi terminlar faqatgina filologiya va adabiyotshunoslik sohalarida keng ishlatiladi va ularning ma'nolari mazmunan chuqur ijtimoiy va madaniy tushunchalarga asoslanadi. Boshqa fan sohalaridagi terminlar, masalan, fizika yoki kimyo terminlari, ko'pincha tabiiy jarayonlarga asoslangan va ular kamroq ijtimoiy yoki madaniy ma'nolarga ega.

Subyektivlik va ma'no kengligi. Filologik terminlar ko'pincha subyektivlikka ega bo'ladi va ularning ma'-

[1] Lyons John. Introduction to Theoretical Linguistics. Cambridge University Press, Cambridge, 1968. – P. 115.

[2] Picht H. , & Draskau, J. Terminology: An Introduction. The University of Surrey Press, London, 1985. – 244 p.

nosi keng doirada talqin qilinishi mumkin. Masalan, «janr» termini turli adabiy asarlarning turli toifalarini ifodalashi mumkin, va uning ma'nosi madaniyat, tarix, va tilga qarab o'zgarishi mumkin. Bu esa boshqa fan sohalaridagi terminlarga nisbatan katta farqni tashkil qiladi. Masalan, matematika yoki kimyo terminlari, odatda, aniq va bir ma'noli bo'lib, subyektivlikka o'rin yo'q.

Dinamik rivojlanish va tarixiy kontekst. Filologik terminlar tarixiy jarayonlar va madaniy o'zgarishlarga bog'liq ravishda dinamik rivojlanadi. Masalan, «modernizm» yoki «postmodernizm» kabi terminlar o'z davrining madaniy va ijtimoiy hodisalariga bog'liq ravishda shakllangan va rivojlangan. Bu dinamik rivojlanish FTni o'ziga xos qiladi, chunki ularning ma'nolari va ishlatilishi vaqt o'tishi bilan o'zgarishi mumkin. Boshqa fan sohalaridagi terminlar, odatda, kamroq dinamik bo'lib, ularning ma'nolari ko'pincha o'zgarishsiz qoladi.

Lingvistik murakkablik. Filologik terminlar lingvistik murakkablikka ega bo'lib, ularning tahlili ko'proq tilshunoslik bilimlarini talab qiladi. Bu terminlar ko'pincha bir necha tilda yoki dialektda turli ma'nolarga ega bo'lishi mumkin. Masalan, «parodiya» termini adabiyotshunoslikda o'ziga xos tarzda ishlatiladi va uning tushunchasi bir necha tilda turli ko'rinishlarga ega bo'lishi mumkin. Texnik yoki ilmiy terminlar esa, odatda, xalqaro miqyosda bir xil ma'noga ega bo'ladi va lingvistik murakkablikdan xoli bo'ladi.

Tahlil qilishda interdistiplinar yondashuv zarurati. Filologiya va adabiyotshunoslik sohalari ko'pincha boshqa ijtimoiy va gumanitar fanlar bilan uzviy bog'liq bo'ladi, bu esa FTning talqinini murakkablashtiradi. Masalan, «ritorika» termini nafaqat tilshunoslik, balki falsafa va siyosatshunoslik kabi fanlar bilan ham bog'liqdir. Boshqa fan sohalaridagi terminlar, aksincha, ko'proq o'z sohasida cheklangan va ularni tahlil qilishda interdistiplinar yondashuv kamroq talab qilinadi.

Filologik terminlar boshqa fan sohalaridagi terminlardan bir necha jihatdan farq qiladi: ular ijtimoiy va madaniy jihatlarga bog'liq bo'lib, subyektiv va dinamik ma'nolarga ega, lingvistik murakkablikni o'z ichiga oladi, va tahlil qilishda interdistiplinar yondashuvni talab qiladi. Bu jihatlar FTni o'ziga xos va noyobligini ko'rsatadi, ularni boshqa fan sohalaridan ajratib turadi.

Filologik terminlar tilshunoslik va adabiyotshunoslik sohasida muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularning to'g'ri tasnifi ilmiy-tadqiqot ishlari samaradorligini oshiradi. FTni tasniflash ularning mohiyati, kelib chiqishi, qo'llanish sohasi va funksional xususiyatlariga qarab amalga oshiriladi. Bu jarayon terminlarning yanada samarali o'rganilishi va qo'llanilishi uchun zarurdir. Quyida FTni tasniflashning asosiy mezonlari va usullari haqida batafsil ma'lumot beriladi[1].

Kelib chiqishi bo'yicha tasnif. FTni tasniflashda ularning kelib chiqishi muhim o'rin tutadi. Terminlar ko'pincha yunon, lotin, arab, va boshqa qadimiy tillardan olingan. Masalan, «fonetika» va «morfologiya» kabi terminlar yunon tilidan kelib chiqqan bo'lib, tilshunoslikning turli bo'limlariga ishora qiladi. Bunday terminlarning kelib chiqishi ularning asosiy ma'nosi va ilmiy qo'llanishini aniqlashda yordam beradi. Filologik terminlar qo'llanish sohasiga ko'ra tasniflanadi. Bu tasniflash usuli orqali terminlar lingvistika, adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, stilistika kabi sohalarga ajratiladi. Har bir soha o'ziga xos terminlarga ega bo'lib, ularning ma'nosi va funksiyasi o'sha sohaning xususiyatlari bilan bog'liqdir. Masalan, «metafora» termini asosan adabiyotshunoslikda ishlatiladi, «morfema» esa tilshunoslikda qo'llaniladi.

Semantik tasnif. Filologik terminlar ularning ma'nosi va semantik jihatlariga qarab ham tasniflanadi. Bu tasniflash usuli orqali terminlar aniq va ko'chma ma'nolarga ega bo'lishi mumkin. Masalan, «janr» termini aniq bir adabiy tur yoki toifani ifodalasa, «simvol» termini ko'chma ma'noda turli tushunchalarni ifodalashi mumkin. Ma'nosi bo'yicha tasniflash terminlarni ilmiy va badiiy asarlarda to'g'ri qo'llash uchun muhimdir.

Strukturasi bo'yicha. Terminlarning strukturasi ularni tasniflashda muhim mezon hisoblanadi. Filologik terminlar tuzilishi bo'yicha oddiy va murakkab terminlarga ajratiladi. Oddiy terminlar bir so'zdan iborat bo'lib, «leksika», «grammatika» kabi terminlar misol bo'ladi. Murakkab terminlar esa bir necha so'zdan iborat bo'lib, «qo'shma gap», «mazmuniy birlik» kabi misollar keltirilishi mumkin. Strukturaviy tasniflash terminlar bilan ishlashda ularni osonroq o'rganish va tartibga solishga yordam beradi.

Funksional xususiyatlari bo'yicha tasnif. Bu tasniflash usuli orqali terminlar deskriptiv (tasviriy) va me'yoriy (qonuniy) terminlarga ajratiladi. Deskriptiv terminlar ma'lum bir hodisa yoki tushunchani tasvirlash uchun ishlatiladi, masalan, «sintaksis» yoki «morfologiya». Me'yoriy terminlar esa ilmiy-tadqiqot va ta'lim jarayonlarida qoidalarni belgilash uchun qo'llaniladi, masalan, «imlo qoidalari» yoki «uslubiyat». Bu tasnif terminlarning qo'llanishini aniq belgi-

[1] Vachek Josef. The Linguistic School of Prague: An Introduction to Functional Linguistics. Indiana University Press, Bloomington, 1964. –P. 57.

lashga xizmat qiladi. Bu terminlar ilmiy sohada asosiy tushunchalarni aniq ifodalash, bilimlarni tartibga solish va kommunikatsiyani osonlashtirish maqsadida yaratiladi. Bu terminlar ilmiy doiradagi mutaxassislar tomonidan ishlab chiqiladi va ko‘pincha fan sohasida muhim hodisalarni ifodalash uchun yaratiladi. FTning yaratish jarayoni va ularning maqsadlari muhim ahamiyatga ega bo‘lib, ilmiy izlanishlar samaradorligini oshiradi.

Filologik terminlar asosan tilshunoslar, adabiyotshunoslar, va boshqa filologiya sohasida ishlovchi mutaxassislar tomonidan yaratiladi. Bu jarayon ilmiy-tadqiqot muassasalari, universitetlar va til instituti kabi tashkilotlar tomonidan nazorat qilinadi. Mutaxassislar yangi tushunchalar va nazariyalarni izohlash, yangi ilmiy yondashuvlarni ifodalash yoki eski terminlarni modernizatsiya qilish maqsadida yangi terminlarni yaratadi. Masalan, Ferdinand de Sossyur kabi mashhur tilshunoslar, til nazariyasi bo‘yicha yangi tushunchalarni ishlab chiqqan va ularni yangi terminlar orqali ifodalaganlar. FTni yaratish jarayoni bir necha bosqichlardan iborat bo‘lib, bu jarayon ko‘pincha jamoaviy xarakterga ega. Dastlab, yangi terminni yaratishga ehtiyoj mavjudligini aniqlash kerak bo‘ladi. Bu ehtiyoj ilmiy tadqiqotlar, yangi fan yo‘nalishlari, yoki mavjud terminlarning yetarli darajada aniq emasligi tufayli paydo bo‘lishi mumkin. Mutaxassislar terminning kelib chiqishi, semantikasi va qo‘llanilish doirasini aniqlaydi. Yaratilgan termin ilmiy adabiyotlarda sinovdan o‘tkaziladi va keng qo‘llanila boshlaydi[1]. Shundan so‘ng, terminning rasmiy tan olinishi va ilmiy lug‘atlarga kiritilishi amalga oshiriladi.

FTni yaratishning asosiy maqsadi ilmiy va ta’limiy jarayonlarni samarali tashkil etishdan iborat. Terminlar aniq ilmiy tushunchalarni ifodalash, fan sohasi bo‘yicha bilimlarni tizimlashtirish va o‘qitish jarayonlarini osonlashtirish uchun ishlatiladi. Bundan tashqari, terminlar ilmiy ma’lumotlarni ommaviylashtirish va keng jamoatchilikka tushuntirish uchun ham xizmat qiladi. Terminologik yondashuvlar til va adabiyotning turli jihatlarini izohlash, nazariy bilimlarni ifodalash va ilmiy munozaralarni tashkil etish uchun muhim vosita hisoblanadi. Bu jarayon ilmiy kommunikatsiyani osonlashtiradi va yangi ilmiy bilimlarning shakllanishini qo‘llab-quvvatlaydi.

Terminlar yaratishda turli yondashuvlar va metodlar qo‘llaniladi. Eng keng tarqalgan usul bu mavjud tushunchalarning yangi kontekstlarda qo‘llanishi uchun terminlarni qayta ishlab chiqishdir. Yana bir usul yangi tushunchalar uchun butunlay yangi so‘zlarni yaratishdir. Bunda ko‘pincha qadimiy tillardan (masalan, lotin yoki yunon tillaridan) so‘zlar olinadi va ular yangi ma’noda qo‘llaniladi. Shuningdek, ba’zi hollarda, xalqaro terminlar mahalliy tilga moslashtiriladi yoki yangi so‘zlar yasash orqali milliy xususiyatlarga ega terminlar yaratiladi.

Filologik terminlar ilmiy sohada muhim ahamiyatga ega bo‘lib, ularni yaratish jarayoni murakkab va ko‘p bosqichli. Bu jarayon tilshunoslar va boshqa mutaxassislar tomonidan olib boriladi va ilmiy bilimlarni tizimlashtirish, aniqlikni ta’minlash hamda kommunikatsiyani osonlashtirish kabi asosiy maqsadlarni ko‘zlaydi. Terminlarni yaratish jarayonida turli yondashuvlar qo‘llanilib, bu yangi ilmiy tushunchalarni ifodalashda muhim rol o‘ynaydi.

FT ilmiy tadqiqotlar, ta’lim jarayonlari va mutaxassislar o‘rtasida samarali kommunikatsiyani ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi. Biroq, bu sohada kelajakda bir qator muammolar yuzaga kelishi mumkin. Quyida ushbu muammolar tahlil qilinadi, ularning sabablari va mumkin bo‘lgan yechimlar ko‘rib chiqiladi[2].

Terminologik tafovutlar va me’yoriylik muammolari. Filologik terminologiyada eng katta muammolardan biri bu terminologik tafovutlardir. Turli fan sohalarida yoki geografik hududlarda bir xil tushunchalar uchun turli terminlar ishlatilishi mumkin. Masalan, «sintaksis» va «morfologiya» kabi asosiy terminlar har bir tilshunoslik maktabida o‘ziga xos talqinlarga ega bo‘lishi mumkin. Bu tafovutlar ilmiy aloqalar va xalqaro hamkorlikda qiyinchiliklarga olib keladi. Kelajakda ushbu muammoni hal qilish uchun global miqyosda bir xilda qabul qilingan terminologik standartlarni ishlab chiqish va ularni ilmiy adabiyotlarda keng qo‘llash zarur.

Terminologik yangi asoslar va ko‘chma ma’nolar. Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar va texnologiyalar FTni yangilash yoki yangi asoslar yaratishni talab qiladi. Shuningdek, yangi texnologiyalar va ilmiy yondashuvlar yangi tushunchalarni ifodalash uchun yangi terminlar yaratilishini talab qiladi. Bu jarayonda mavjud terminlarning ko‘chma ma’nolaridan foydalanish yoki yangi so‘zlar yaratish zarurati tug‘iladi. Bu esa terminologik izchillikni saqlash va ma’lumotlarni aniq ifodalashda qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Yangi terminlarni yaratishda va mavjudlarini modernizatsiya qilishda muvofiqlikni ta’minlash uchun ilmiy jamoatchilik o‘rtasida hamkorlik zarur.

[1] Sager Juan C. A Practical Course in Terminology Processing. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, 1990. –P. 46.

[2] Hartmann R. R. K. Teaching and Researching Lexicography. Pearson Education, Harlow, 2001. – P.83.

Mahalliy va xalqaro terminologik muammolar. Xalqaro miqyosda FTni moslashtirishda muammolar yuzaga kelishi mumkin. Mahalliy tillarda ishlatiladigan terminlar global miqyosda to‘g‘ri talqin etilmasligi yoki tushunilmasligi mumkin. Xalqaro tadqiqotlarda hamkorlik qilishda va ilmiy ishlarni nashr qilishda, terminlarning global darajada standartlashtirilishi muhimdir. Mahalliy tillardagi terminlarni xalqaro kontekstga moslashtirish va ularni umumiy qabul qilingan standartlarga muvofiqlashtirish zaruriyatini keltirib chiqaradi.

Terminologik to‘plamlarning yetishmasligi. FT sohasida ayrim yetarli darajada rivojlanmagan yoki mavjud bo‘lmagan to‘plamlar mavjud bo‘lishi mumkin. Bu muammo ilmiy tadqiqotlarda va ta’lim jarayonlarida qo‘llaniladigan terminologik resurslarning etishmasligi bilan bog‘liq. Zamonaviy elektron lug‘at va tezauruslarning yetishmasligi yoki ularning yangilanishi kerakligi mavjud muammolarni yanada keskinlashtiradi. Ushbu muammoni hal qilish uchun yangi elektron lug‘at va tezauruslar yaratish, mavjud resurslarni yangilash va ularni keng tarqatish zarur.

Tilshunoslik va texnologiyalarning integratsiyasi. Tilshunoslik va yangi texnologiyalar, ayniqsa, sun’iy intellekt va mashinalarni o‘rganish kabi sohalarning integratsiyasi filologik terminologiyaning rivojlanishiga yangi muammolarni keltirib chiqaradi. Texnologik rivojlanish yangi terminlarni yaratishni talab qiladi va mavjud terminologik bazalar bilan integratsiya qilishni muhim qiladi. Bu jarayonda texnologiyalarning o‘zgarishi va ularning terminologiyaga ta’siri haqidagi izlanishlar muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytish mumkinki, FT sohasida kelajakda yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolar orasida terminologik tafovutlar, yangi asoslar va ko‘chma ma’nolar, mahalliy va xalqaro muammolar, to‘plamlarning yetishmasligi, va texnologik integratsiya kabi muammolar mavjud. Ushbu muammolarni hal qilish uchun ilmiy jamoatchilik, ta’lim muassasalari va texnologik sohalarda hamkorlik qilish zarur. Terminologik izchillikni ta’minlash va ilmiy sohaning samarali rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash uchun bu muammolarni hal etishga e’tibor qaratish lozim.

Resume. This article provides a detailed analysis of the essence and characteristics of philological terminology. Philological terminology is important in scientific research and educational processes, as it enables the systematization of terms, the precise expression of concepts, and facilitates scientific communication.The article examines the features of philological terminology such as accuracy, consistency, systematization, contextual flexibility, and international acceptance. Information is also provided about the challenges in the field of terminology, their solutions, and the process of developing terms.

Резюме. В данной статье подробно анализируются сущность и характеристики филологической терминологии. Филологическая терминология имеет важное значение в научных разработках и образовательных процессах, так как она позволяет систематизировать термины, точно выражать понятия и облегчать научную коммуникацию.В статье рассматриваются такие характеристики филологической терминологии, как точность, последовательность, систематизация, контекстуальная гибкость и международное признание. Также представлена информация о проблемах в области терминологии, их решениях и процессе разработки терминов.